

av Sven-Erik Österberg m.fl. (S)

Regionindelningsprocessen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om regionindelningsprocessen.

Motivering

Sveriges regionala indelning i län har sin grund i beslut som fattades under 1600-talet. Behovet av en modernisering av indelningen har visat sig allt tydligare, inte minst sedan vi blev medlemmar av den europeiska unionen. Försöksverksamhet med att föra över det regionala utvecklingsansvaret från länsstyrelserna till den regionala nivån i Västra Götaland och Skåne under 1990-talet gav positiva erfarenheter. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen tillsatte därför år 2003 en utredning, Ansvarskommittén, med uppgift att se över hela samhällsorganisationen och föreslå förbättringar av den. Kommitténs slutbetänkande från år 2007 innehöll förslag om ett mindre antal regioner i landet, med utgångspunkt från ett tillräckligt befolkningsunderlag för att inom regionen klara hälso- och sjukvårdsfrågorna för sina medborgare och inom regionen kunna erbjuda högre utbildning samt bättre förutsättningar att främja tillväxt.

Flera landsting och kommuner lämnade in ansökningar om att få bilda regioner i Norrland och Svealand under 2009. Regeringen ville dock inte gå vidare med vare sig en norrländsk region eller en region i Svealand utan beslutade i september 2009 att utse Mats Sjöstrand som utredare av den statliga regionala förvaltningen med två uppdrag. För det första ska han föreslå hur den kan bli tydligare, mer samordnad och ändamålsenlig. För det andra ska han undersöka om det är möjligt att finna en gränsdragning som uppfyller indelningslagens krav, dels för Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands läns landsting, dels för Uppsala, Dalarnas och Gävleborgs läns landsting. Utredningen ska vara klar senast den 15 december 2012.

Under 2010 lade regeringen fram en proposition om att permanenta överförandet av det regionala utvecklingsansvaret i Västra Götaland och Skåne och göra nya regioner av Gotland och Hallands län. Socialdemokraterna i riksdagen motsatte sig att nya regioner skulle skapas som omfattade enbart samma geografiska område som ett gammalt län

och menade att regeringen i stället måste ta ett helhetsgrepp i regionfrågan med utgångspunkt i Ansvarskommitténs förslag.

En regional nivå behövs också för att kunna möta de utmaningar som långsiktiga hållbarhetsfrågor kräver. En hållbar utveckling är den centrala motorn i den framtida samhällsorganisationen. Fokus på hållbar utveckling är en förutsättning för och bidrar till en hållbar tillväxt och bärkraftiga regioner. En regionreform skapar också bättre möjligheter för ett utvecklat och hållbart transportsystem i hela landet. På så sätt underlättas arbetet med att minska koldioxidutsläpp och andra för klimatet skadliga verkningar av dagens transportsystem.

Skälen för en regionreform är många och mycket finns därför att vinna på att inte stoppa upp processen.

En reformerad samhällsorganisation kräver givetvis också en förändring av statsförvaltningens organisation och egen verksamhet. För att nå åsyftad effekt av reformen måste nya regionkommuner kopplas till ändrad statlig organisation. Nu är den statliga regionala organisationen dåligt samordnad och anpassad till den regionala nivån. Huvudlinjen måste i fortsättningen vara att de statliga verksamheternas regionala organisation bättre svarar upp mot de nya regionkommunernas geografi. Staten måste också få bättre möjligheter att medverka och stödja utformningen av de regionala utvecklingsstrategierna och fatta beslut om nationella prioriteringar mellan statliga verksamheter som högre utbildning, forskning, arbetsmarknad och infrastruktursatsningar. Offentlig tillsyn ska i huvudsak vara ett statligt ansvar.

Länsstyrelsernas roll som regeringens instrument för uppföljning och utvärdering av offentliga verksamheter ska stärkas liksom deras möjligheter att ta fram regionala och tvärssektoriella underlag för nationella prioriteringar.

Ansvarskommittén betonade vikten av att en ny regional organisation måste förankras genom att den får växa fram under samtal mellan berörda parter. Staten har dock alltid ett ansvar för att alla människor i alla delar av landet tillförsäkras en god välfärd på jämlika villkor och med lika förutsättningar. Varje region ska också ha förutsättningar att vara bärkraftiga.

Medborgarnas möjligheter till påverkan, insyn och kontroll är fundamentala för demokratin. Förtroendet för de nya regionkommunerna kan stärkas genom att dessa ges en decentraliserad struktur, som ger förutsättningar för att befolkningen i regionens alla delar ska kunna känna närhet och utöva inflytande.

Arbetet med en reformerad samhällsorganisation ska fortsätta med utgångspunkt i följande:

1. Grundidén i Ansvarskommitténs förslag är bra och bör genomföras. Detta innebär en stärkt och bättre samordnad regional nivå genom 1) färre och större regionkommuner som ersätter dagens landsting, 2) en så långt det är rationellt gemensam geografi för regionkommuner, län och statliga sektorsmyndigheter, 3) förstärkt kompetens för regionkommunerna. De nya, större län som kan bli resultatet av Mats Sjöstrands utredning får inte geografiskt avvika från den nya regionala indelningen oavsett i vilken ordning de bestäms.
2. Kompetens och organisation bör så långt som möjligt vara densamma i alla regionkommuner. En s.k. asymmetrisk politisk organisation bör bland annat av demokratiska skäl undvikas.
3. Funktionella faktorer – arbets- och bostadsmarknad, kommunikationer, hälso- och sjukvård, näringslivsutveckling, högre utbildning m.m. – talar för regionkommuner som är större än dagens landsting. Regionkommunerna ska också ha goda möjligheter till en samhällsplanering som främjar tillväxt och en hållbar utveckling. Därför ska varje regionkommun utgå från ett

befolkningsunderlag som möjliggör både avancerad sjukvård och högre utbildning inom regionen.

4. Den statliga organisationen på regional nivå bör förenklas, stärkas och samordnas med regionkommunerna.

5. Regionbildningsprocessen bör så långt som det är möjligt utgå från regionala och lokala önskemål om indelningen, men den måste vara nationellt samordnad. Sveriges administrativa indelning är en angelägenhet på nationell nivå. Riksdagen bör så snart som möjligt fatta ett inriktningsbeslut som grund för regionbildningsprocessen och för kompletterande utredningsarbete. Regionbildningsprocessen bör från regeringens sida samordnas av en särskild delegation med tydligt uppdrag och mandat.

6. I arbetet med en ny samhällsorganisation med större funktionella regioner måste arbetet med att utveckla demokratifrågorna prioriteras. Inflytande och delaktighet samt närhet till medborgarna är helt avgörande för att regionerna ska bli relevanta.

Stockholm den 28 september

2011

Sven-Erik Österberg (S)

Helene Petersson i Stockaryd Billy Gustafsson (S)

(S)

Phia Andersson (S)

Hans Ekström (S)